

SMJERNICE HRVATSKOG NEUROLOŠKOG DRUŠTVA ZA LIJEČENJE MULTIPLE SKLEROZE

Smjernice su izrađene prema europskim smjernicama za liječenje osoba oboljelih od multiple skleroze (Montalban X, Gold R, Thompson AJ, Otero-Romero S, Amato MP, Chandraratna D, Clanet M, Comi G, Derfuss T, Fazekas F, Hartung HP, Havrdova E, Hemmer B, Kappos L, Liblau R, Lubetzki C, Marcus E, Miller DH, Olsson T, Pilling S, Selmaj K, Siva A, Sorensen PS, Sormani MP, Thalheim C, Wiendl H, Zipp F. ECTRIMS/EAN guideline on the pharmacological treatment of people with multiple sclerosis. Eur J Neurol. 2018 Feb;25:215-237.).

Smjernice je potrebno modificirati jednom godišnje kako budu dostupni novi podatci o liječenju multiple skleroze.

U izradi smjernica su sudjelovali:

Doc. dr. sc. Mario Habek, KBC Zagreb
Dr. sc. Ivan Adamec, KBC Zagreb
Dr. sc. Barbara Barun, KBC Zagreb
Prof. dr. sc. Vanja Bašić Kes, KBC Sestre Milosrdnice
Dr. Andrijana Bogoje Raspopović, OB Dubrovnik
Dr. Jasna Božić, OB Karlovac
Dr. Klaudia Duka Glavor, OB Zadar
Dr. sc. Tereza Gabelić, KBC Zagreb
Dr. Tihana Gržinčić, OB Bjelovar
Dr. sc. Dolores Janko Labinac, OB Pula
Dr.sc. Miljenka Jelena Jurašić, KBC Sestre Milosrdnice
Dr. Spomenka Kiđemet Piskač, OB Varaždin
Dr. Milica Komšo, OB Zadar
Dr.sc. Biserka Kovač, OB Vukovar
Dr sc Radoslav Kukić
Doc. dr. sc. Ines Lazibat, KB Dubrava
Dr. sc. Marijana Lisak, KBC Sestre Milosrdnice
Dr. Anita Marčinko, KB Sveti Duh
Doc. dr. sc. Meri Matijaca, KBC Split
Dr. Marija Ratković, OB Slavonski Brod
Dr. Lidija Šapina, OB Slavonski Brod
Dr. Ana Jadrijević Tomas, KBC Sestre Milosrdnice
Doc. dr. sc. Vladimira Vuletić, KBC Rijeka
Doc. dr. sc. Ivana Zadro, KBC Zagreb
Prof. dr. sc. Iris Zavoreo, KBC Sestre Milosrdnice
Dr. Tea Mirošević Zubonja, KBC Osijek

Upravni odbor Hrvatskog neurološkog društva:

Predsjednica: Prof. dr. sc. Zdravka Poljaković

Članovi:

Doc. dr. sc. Marina Roje Bedeković

Doc. dr. sc. Ivica Bilić

Prof. dr. sc. Fran Borovečki

Prof. dr. sc. Silvio Bašić

Prof. dr. sc. Silva Butković Soldo
Prof. dr. sc. Tomislav Breitenfeld
Doc. dr. sc. Vladimira Vuletić
Prof. dr. sc. Željka Petelin Gadže
Prof. dr. sc. Davor Jančuljak
Doc. dr. sc. Igor Antončić
Dr. Vanja Vojnović
Doc. dr. sc. Mario Habek

RELAPSNANO REMITIRAJUĆA MULTIPLA SKLEROZA

Indikacije za početak liječenja 1. linijom terapije (interferonom beta / glatiramer acetatom* / teriflunomidom / dimetilfumaratom) bolesnika s relapsno-remitirajućom multiplom sklerozom:

1. Zadovoljeni revidirani McDonaldovi dijagnostički kriteriji za relapsno remitirajući oblik multiple skleroze (Thompson AJ, Banwell BL, Barkhof F, Carroll WM, Coetzee T, Comi G, Correale J, Fazekas F, Filippi M, Freedman MS, Fujihara K, Galetta SL, Hartung HP, Kappos L, Lublin FD, Marrie RA, Miller AE, Miller DH, Montalban X, Mowry EM, Sorensen PS, Tintoré M, Traboulsee AL, Trojano M, Uitdehaag BMJ, Vukusic S, Waubant E, Weinshenker BG, Reingold SC, Cohen JA. Diagnosis of multiple sclerosis: 2017 revisions of the McDonald criteria. *Lancet Neurol.* 2017 Dec 21. pii: S1474-4422(17)30470-2. doi: 10.1016/S1474-4422(17)30470-2. [Epub ahead of print] Review.)
  - a. 2 relapsa (u relaps se ubraja i anamnestički relaps za kojega se naknadno ustanovi da je posljedica demijelinizacijskih lezija, a zbog kojega se bolesnik javio svom liječniku obiteljske medicine ili neurologu te kod kojega je došlo do spontanog oporavka. Relaps ne mora biti liječen pulsnom kortikosteroidnom terapijom ako dođe do spontanog oporavka simptoma)

ili
  - b. 1 relaps +
    - i. dokaz diseminacije u prostoru: ≥ 1 T2 lezije u 2 od 4 tipične regije za multiplu sklerozu unutar središnjeg živčanog sustava (periventrikularna, jukstakortikalna, infratentorijska ili leđna moždina) +
    - ii. diseminacija u vremenu : istovremena prisutnost demijelinizacijske lezije koja se imbibira kontrastom i neimbibirajuće demijelinizacijske lezije ili nova T2 i/ili gadolinijumom imbibirana demijelinizacijska lezija na kontrolnom MR-u bez obzira u kojem vremenskom razmaku se učini ili pozitivne oligoklonske IgG vrpce u likvoru.
2. EDSS $\leq 6,5$
3. Odsutnost trudnoće*
4. Odobrenje bolničkog povjerenstva za lijekove

*Napomena: trudnoća nije kontraindikacija za prekid liječenja glatiramer acetatom

Kriteriji za promjenu ili prekid terapije interferonom beta / glatiramer acetatom / teriflunamidom / dimetilfumaratom bolesnika s relapsno-remitirajućom multiplom sklerozom (prema modificiranom Rio zbroju) (Sormani MP, De Stefano N. Defining and scoring response to IFN- α in multiple sclerosis. Nat Rev Neurol. 2013 Sep;9(9):504-12.):

1. ≥ 4 nove T2 lezije na MR-u nakon početka liječenja
ili
2. ≥ 2 relapsa nakon početka liječenja
3. Trudnoća
4. Netolerirajuće nuspojave

Razlog za promjenu jednog lijeka prve linije u drugi lijek prve linije mogu biti:

- 1) Nuspojave
- 2) Neučinkovitost jednog od lijeka 1. linije (kako je ranije definirano) u slučaju da bolesnik zbog rizika nije kandidat za neki od lijekova 2. linije.

Indikacije za početak liječenja 2. linije terapije (natalizumabom / fingolimodom / alemtuzumabom/ kladribinom / okrelizumabom) bolesnika s relapsno-remitirajućom multiplom sklerozom:

1. Bolesnici kod kojih je bolest aktivna usprkos 1. liniji terapije:
  - a. ≥ 4 nove T2 lezije na MR-u nakon početka liječenja lijekovima 1. linije **ili**
  - b. ≥ 2 relapsa nakon početka liječenja lijekovima 1. linije
2. EDSS $\leq 7,0$
3. Odsutnost trudnoće
4. Odobrenje bolničkog povjerenstva za lijekove

Jedan lijek 2. linije terapije u drugi lijek 2. linije terapije (natalizumab / fingolimod / alemtuzumab/ kladribin / okrelizumab) u bolesnika s relapsno-remitirajućom multiplom sklerozom se može promijeniti na indikaciju nadležnog neurologa, a u slučaju:

1. ≥ 1 relapsa nakon početka liječenja lijekovima 2. Linije
2. Nepodnošljivih nuspojava liječenja
3. U bolesnika liječenih natalizumabom u slučaju visokog titra anti JCV antitijela te povišenog rizika razvoja PML-a

Indikacije za početak liječenja bolesnika s brzonapredujućom multiplom sklerozom (natalizumabom / fingolimodom / alemtuzumabom/ kladribinom / okrelizumabom)

1. Bolesnici s teškom brzonapredujućom relapsno-remitirajućom multiplom sklerozom definiranom s 2 ili više onesposobljavajućih relapsa (motorički relaps, ataksija, moždano deblo) u trajanju manje od jedne godine neovisno o trajanju bolesti i prethodnoj terapiji
2. EDSS $\leq 7,0$
3. Odsutnost trudnoće
4. Odobrenje bolničkog povjerenstva za lijekove

NAPOMENA

Liječenje lijekovima druge linije ne bi smjelo teretiti sredstva bolničkog proračuna jer se navedenim ograničava propisivanje lijekova druge linije bolesnicima kojima je navedeno liječenje neophodno i stavlja bolesnike s multiplom sklerozom u nepravedan položaj naspram ostalih bolesti.

PRIMARNO PROGRESIVNA MULTIPLA SKLEROZA

Indikacije za početak liječenja bolesnika s primarno progresivnom multiplom sklerozom (okrelizumabom)

1. Zadovoljeni revidirani McDonaldovi dijagnostički kriteriji za primarno progresivni oblik multiple skleroze (Thompson AJ, Banwell BL, Barkhof F, Carroll WM, Coetzee T, Comi G, Correale J, Fazekas F, Filippi M, Freedman MS, Fujihara K, Galetta SL, Hartung HP, Kappos L, Lublin FD, Marrie RA, Miller AE, Miller DH, Montalban X, Mowry EM, Sorensen PS, Tintoré M, Traboulsee AL, Trojano M, Uitdehaag BMJ, Vukusic S, Waubant E, Weinshenker BG, Reingold SC, Cohen JA. Diagnosis of multiple sclerosis: 2017 revisions of the McDonald criteria. *Lancet Neurol.* 2017 Dec 21. pii: S1474-4422(17)30470-2. doi: 10.1016/S1474-4422(17)30470-2. [Epub ahead of print] Review.)
2. EDSS $\leq$ 7,0
3. Odsutnost trudnoće
4. Odobrenje bolničkog povjerenstva za lijekove